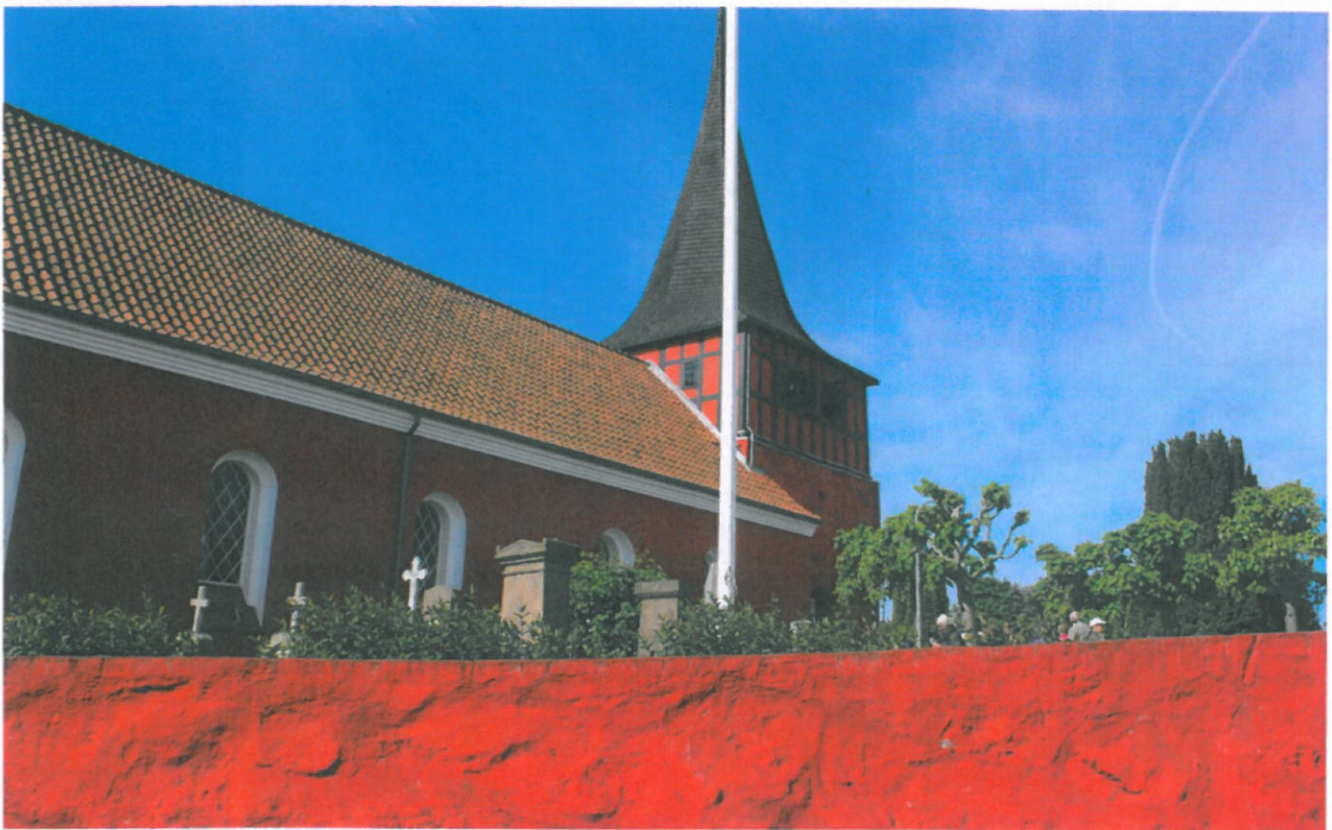

FORENINGEN FOR KIRKEGÅRDSKULTURS ÅRSMØDE "KIRKEGÅRDEN SKAL OGSÅ ALTID VÆRE REN OG ORDENTLIG"

Tekst: Elof Westergaard,
biskop i Ribe stift.

"Sørg derfor også for, at den seng som I skal ligge den længste tid i, altid er ren og smukt indhegnet med en kirkegårdsmur med riste, låge og porte, og hvad der ellers hører til, så man kan sige, at I holder kirken dejlig, ryddet og pyntet inde og ude".

Foto: Vagn Andersen.

Vi bringer biskop Elof Westergaards beretning fra årsmødet, med hans bud på tendenser i kirkegårdskulturens udvikling i disse år.

"Kirkegården skal også altid være ren og ordentlig. Der skal hverken være hyldebuske eller nælder, græsset må kun gå op til anklen. Det skal være smukt, jævnt, langt græs, som kirkeværgerne slår to til tre gange om somme-

ren, så godtfolk kan komme til deres forældres grave. Sørg derfor også for, at den seng som I skal ligge den længste tid i, altid er ren og smukt indhegnet med en kirkegårdsmur med riste, låge og porte, og hvad der ellers hører til, så man kan sige, at I holder kirken dejlig, ryddet og pyntet inde og ude".

Disse ord er fra Peter Palladius' visitatsbog. Mange af os,

som har arbejdet med kirkegårdsområdet længe, er stødt på disse ord før. De udgør en form for grundtekst for dansk kirkegårdskultur.

Palladius var Sjællands første lutherske biskop, og ordene er hans formaninger til menighederne og kirkerne om, hvordan de skulle gebærde sig i den ny situation i 1540'erne, efter at reformationen var kommet til Danmark.

Der var meget af katolicismen, som i 1540'erne var passé, som den luthersk-evangeliske kirke havde gjort op med, men der var også en orden i det nye, og det er denne orden, som Palladius ganske konkret, pragmatisk og praktisk formaner menigheden om gyldigheden af.

Selv om der er næsten 500 år mellem Palladius og os, og også vi lever i en meget foranderlig tid – også hvad angår kirkegårdskultur – så er der fortsat meget at hente i Palladius' hovedpointer. For mig at se gælder det stadigvæk, at kirkegårde er at betragte som den seng, vi skal ligge længst i, og at vi derfor skal drage omsorg for at værne om vore kirkegårde. Sagt med andre ord: kirkegårde er et sted, som vi skal tage vare på og drage omsorg for, pleje på bedste vis. For her begraver vi vore døde. Og de døde kroppe, hvad enten det er en urne vi har begravet eller en kiste, som lægges i jorden, så er der ikke kun tale om affaldsprodukter, som det er ligegyldigt hvad vi gør med. Kirkegårdskultur er at tage ansvar for og drage omsorg for, at den døde begravnes på en ordentlig måde, og at det sker i respekt for, at den døde var et levende menneske.

Det er ikke sikkert, at der er så mange, som i dag opfatter kirkegården som en seng, men nogle taler dog stadig om kirkegården som det sidste hvilested – men hvilke billeder og metaforer, vi end kan og vil bruge om kirkegården, så er det imidlertid hovedopgaven i Foreningen for Kirkegårdskultur at insistere på en bredere forståelse af mennesket end det, at mennesket kun er et stykke biologi, som formulder.

Kirkegården er et andet sted, men ikke kun et andet sted, fordi det er der, vi begraver vore døde, og vi således får stedfæstet den døde.

Kirkegården er også et andet sted, fordi vi netop her giver plads til, at en erindring om afdøde kan holdes i live. Er vi udenfor kirkegårdsdiget i hast i gang med dagens glæder og byrder, så er kirkegården stedet, hvor vi møder det, vi kommer af, og dem vi har delt tid sammen med, og de som har været med til at give vores dag farve og lys. Således er kirkegården også et levende sted, for så vidt vi netop her får vækket vores erindring.

Mange forhold vanskeliggør dette aspekt i dag. Viste kirkegården i en periode, hvem vi var med titler og vers, og blev det bærende udtryk siden, at i døden er vi alle lige, så er det i dag snarere, at i døden er vi alle glemte og væk.

Vi lever i en kultur med acceleration og hast, og her kan kirkegården forekomme at være et temmelig ubekvent sted, hvor vi bliver mindet om noget, vi helst ikke vil mindes om. Havet og skoven spejler som begravelsessted måske bedre tidsepokens idealer.

Men det hegnede område, som kirkegården er, og dette steds særpræg af en blanding af natur og kultur, er det vigtigt fortsat at arbejde for og arbejde med. Kirkegården er et vigtigt pauserum, mere end et sort hul i byrummet, det er nemlig et levende sted, hvor vi fortsat kan blive mindet om såvel vore vilkår som mennesker og om, hvordan vi bliver til, ved at dele livet med hinanden. Det finder jeg fortsat at Foreningen for Kirkegårdskultur arbejder for og skal arbejde for.

"Kirkegården skal også altid være ren og ordentlig. Der skal hverken være hyldebuske eller nælder, græsset må kun gå op til anklen", skrev Palladius i 1540'erne. Af mange grunde er der i dag brug for flere og mere ekstensivt drevne kirkegårde. Større mobilitet, ændret natursyn og øget bevågenhed på økonomien i kirkegårdsdriften spiller her en rolle. Mere natur, og Palladius kan godt gå hen og have en fremtid her i landet, i hans vurdering af, hvad det vil sige, at kirkegården er ren og ordentlig, nemlig at græsset kun må gå op til anklen, og at den græsklædte kirkegård således blot skal slås et par gange om sommeren.

Jeg tror ikke, vi kommer udenom, at vi vil se flere kirkegårde, som vil få mere præg af græstæppe, eller der, hvor jeg er biskop, som et klitlandskab eller med hedepræg. Ikke mindst hvis valget står mellem at lukke en kirkegård eller at gøre den økonomisk mindre dyr, så vil jeg altid gå efter det sidste, en større grad af naturtilpasning.

Jeg bryder mig ikke om tanken om at lukke en kirkegård, og da slet ikke så længe nogen i et lille sogn har et ønske om at blive begravet på den pågældende kirkegård. Og jeg finder det heller ikke nødvendigt, såfremt menighedsråd og kirkegårdsbestyrelse i stedet arbejder med en mere ekstensiv form for drift. Der er således brug for mere naturpræg af forskellig art landet over, men samtidig må man ikke glemme det nødvendige samspil mellem natur og kultur og minde, som er så karakteristisk for de danske kirkegårde. ■